

אתנן¹ אסרה תורה ואפילו בא על אמו –

The *Torah* prohibited *Esnahn*, and even if it was with his mother

Overview

רבא stated that אתנן is prohibited on the מזבח even if he paid it to his mother. The prohibition of אתנן is only if it is payment for services rendered (meaning that he owes her the money and she can take him to court if he refuses). However anything that is given to the זונה as a gift (which he is not obligated to give) is not considered אתנן and is מותר for the מזבח. Seemingly, if he paid his mother אתנן, even though legally he is not required to pay her on account of קלב"מ,² and if she would take him to בית דין he would not be made to pay (so it would seem that this payment is voluntary and not subject to the rule of אתנן), nevertheless רבא maintains that this payment is considered אתנן. Our תוספות discusses from where does רבא derive this ruling.

asks:

תימה דמנא ליה הא -

It is astounding! For how does רבא know this that even by הבא על אמו it is considered
אתנן, perhaps indeed it is not אתנן, on account of קלב"מ, and he is not obligated to pay her?!

תוספות answers:

ויש מפרשים משום דאמר בהבא על יבמתו³ (יבמות דף נט, ב ושם) דאתנן כלב ומחיר זונה⁴ מותרין -

פרק הבא על רבא knows this because there is a משנה cited in **אתנן כלב** and **מחיר זונה** are permitted to be brought on the מזבח - **יבמתו**

מדכתיב גם שניהם⁵ ולא ארבעה -

Since it is written ‘even the two of them’, but not four of them. This concludes the
- משנה

ומדמיעט אתנן כלב שהוא במיתה שמע מינה באשה כהאי גוונא הוי אתנן⁶ -

¹ אֶתְנָן is the payment given to a woman for her intimate service. If the payment was an animal, it cannot be brought as a קָרְבַּן, for the תּוֹרָה writes (in דְּבָרִים [תְּצַא] כִּי־גֵיט, לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית ה"א לכל נדר כי תועבת ה"א גם שניהם) (דברים [תצא] כי־גיט, לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית ה"א לכל נדר כי תועבת ה"א גם שניהם).

² He becomes obligated to pay when they have relations, and since it is with his mother, he is חייב מיתה, therefore he is פטור from paying her on account of מ"קלב.

³ It is not clear why תוספות did not cite the משנה directly from א.ל.תמורה.

⁴ חייב means that one paid the owner of a dog for the right to perform bestiality with the dog (for which one is חייב). If the payment was with an animal, it is permitted on the מובה. שפחה means he traded his זונה who was a זונה for a sheep, this sheep is also permitted.

⁵ See footnote # 1.

⁶ If by a woman, when there is a חיוב מיתה (like הבא על אמו), there is no איסור אתנן on account of קלב"מ, why is there a need for a פסוק to exclude אתנן כלב, since there is a חיוב מיתה there as well. This proves that by a woman there is an איסור אתנן even if there is a חיוב מיתה, but nevertheless the תורה excludes אתנן כלב.

So since the משנה excluded **אתנן כלב**, where he is executed, we can derive that if the same situation would be with a woman like his mother (not a כלב) it would be **אתנן**, even though he is חייב מיתה בא על אמו. From this רבא derives that –

disagrees:

ואין נראה פירוש זה דאטו מי כתיב ולא ארבעה שניהם כתיב ונאמר שניהם ולא שלשה⁷ -
And this explanation does not appear to be correct, for does it then state, 'and not four' it merely states, 'both', so we can say, 'both, but not three' -
ולא אתא למעוטי אלא מחיר זונה -

And the פסוק, which states שניהם is only coming to exclude the מחיר זונה, however by אתנן we know without a פסוק that it is not אתנן, since he is not obligated to pay for it, on account of מ"מ קלב.

offers his explanation:

ונראה לפרש משום דעיקר⁸ אתנן בעריות⁹ הוא דכתיב -
And the explanation appears to be because the main prohibition of אתנן was written concerning an אתנן which was given to a woman who is forbidden because of עריות -

כדמוכח בפרק כל האסורים¹⁰ (תמורה דף כט,ב ושם) דזונה דגבי אתנן בחייבי כריתות¹¹ משתעי¹² -
As it is evident in אתנן regarding זונה פרק כל האסורים that the term זונה is discussing a זונה who is one of the כריתות –

asks:

ואם תאמר דלמא כי אסר הכתוב אתנן -
And if you will say; perhaps when did the תורה prohibit offering the אתנן on the even by עריות, only in case where -
כגון שאמר לה אדם אחר הא לך טלה זה ושכבי עם בנך דבהוא לא מחייב מיתה -
For instance, where another person told the זונה, 'here take this sheep and lie

⁷ Even though the משנה states שניהם ולא ארבעה, it could mean that the other two זונה ומחיר זונה are both excluded, but for different reasons, the מחיר זונה is excluded from 'שניהם', but אתנן כלב is excluded מסברא on account of מ"מ קלב.

⁸ This seems to mean that there is the prohibition of אתנן in all cases (even when there is no איסור), however the עיקר עריות was stated by דין אתנן.

⁹ אשת איש ונדה are basically the incestuous relationships (mother, sister, etc.) and עריות.

¹⁰ ויקרא (in עריות) and by אתנן (see footnote # 1) and by תועבה תועבה גזירה שוה there derives אבי. We compare the cases of זונה אתנן to עריות. [אחרי] יח,כט.

¹¹ The עריות that are mentioned in פרשת אחרי are all liable for the כרת punishment which is administered by ה'.

¹² Therefore the basic prohibition of אתנן זונה is where he is having relations with a חייבי כריתות (or מיתות בי"ד like his mother), where מ"מ קלב can apply, and nevertheless the תורה prohibits it, which proves רבא's ruling that אתנן זונה is אסורה even by אמו על אמו (where he is not required to pay on account of מ"מ קלב). See 'Thinking it over'.

with your son', for in that case the other person is not מחויב מיתה, and only in this case is the אתנן apply to עריות, but not in a case of מ"קלב -

ושייך אתנן כהאי גוונא כדתנן בפרק כל האסורים (שם דף כט,א ושם:) -

And the prohibition of אתנן is applicable even in this instance, as the משנה states in פרק כל האסורים -

האומר הא לך טלה זה ותלין שפחתך אצל עבדי -

One who say to another, 'you take this sheep and have your maid sleep over with my slave' -

רבי מאיר אומר אינו אתנן וחכמים אומרים הרי זה אתנן¹³ -

- אתנן rules that it is not אתנן, but the חכמים say that this is אתנן -

ואפילו רבי מאיר לא קאמר אלא משום דשפחה בעבד שריא -

And even מ"ק who argues, the only reason he maintains that it is not אתנן, is because a שפחה is permitted to have relations with an עבד עברי, so there is no זונה (but not because the payer is a third party) -

כדמפרש התם¹⁴ דיש לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית -

As he explains there that if the ע"ע has a wife and children, his master may present him with a שפחה כנענית. The question is that even given the fact that the אתנן זונה is discussing עריות where there is a חייב מיתה, but perhaps the payer of the אתנן is not the participant who is חייב מיתה, but a third party, so how can רבא know that על אמו, even if the participant is paying?!

answers: תוספות

ותירץ רבינו יצחק דפשיטתיה דקרא דלא תביא אתנן זונה משמע בסתם אתנן -

And the ר"י answered that the simple reading of the פסוק of אתנן, indicates that we are discussing the usual אתנן -

שהבועל הוא הנותן אתנן: [ועיין תוס' בכורות נו,ב דיבור המתחיל זונה]:

Where it is the participant who gives the אתנן. And since we are discussing עריות, there is a מ"קלב situation, and nevertheless it is אסור, proving that על אמו, אתנן אסרה תורה ואפילו בא על אמו.

Summary

We can derive that אתנן is forbidden even in a case of מ"קלב either from the fact that the תורה excludes אתנן כלב (or preferably) that אתנן זונה is primarily by the עריות where there is a חייב מיתה.

¹³ We see (according to the חכמים) that even if a third party pays the אתנן, it is still forbidden.

¹⁴ The גמרא explains that we are discussing an עברי עבד who does not have אשה ובנים, therefore the שפחה is forbidden to him. מ"ק can either maintain that an עבד is מותר בשפחה even if אשה ובנים (see רש"י ד"ה אין), or alternately, since an עבד can be מותר בשפחה if אשה ובנים יש לו, it is not considered an אתנן זונה even if אשה ובנים אין לו (פירוש הרע"ב תמורה פ"ז משנה ב' see).

Thinking it over

חייב writes that the rule of אתנן is primarily by the עריות for which there is a חיוב by קלב"מ (ר' נחוניא בן הקנה) that there is no חיוב by קלב"מ.¹⁵ However we rule (in opposition to the ר' נחוניא בן הקנה) that there is no חיוב by קלב"מ, only by חיובי מיתות בי"ד, so how can we derive that there is אתנן by הבא חיובי עריות of חיובי קלב"מ applies, from the עריות of חיובי עריות, where there is no חיוב by קלב"מ?¹⁶

¹⁵ See footnote # 12.

¹⁶ See פני יהושע and תוס' רבינו פרץ.